

ЗАПАДНОПОМОРСКО ВОЕВОДСТВО

1. Обща характеристика

Западнопоморското воеводство е разположено в северозападната част на Полша, на брега на Балтийско море. Регионът граничи с три други воеводства, както и с две германски федерални провинции, а именно: на изток с Поморското воеводство, на юг – с Великополското, на югозапад – с Лубуското. Западна граница са земите на Бранденбург и Мекленбург, а северна – Балтийско море. Територията му е 22 892,48 кв. км. Населението е 1,71 милиона души.

Източник: Wikimedia

Административният му център е град Шчечин. В Западнопоморското воеводство има 18 окръга и 3 града със статут на общини. Градските общини са 11, общините от смесен тип – 52, а селските – 51.

Регионът е създаден през 1999 г. вследствие на сливането на бившите воеводства: Шчечинско и Кошалинско, а също така и на части от воеводствата на Слупск, Пила и Гожов. Областта носи името на историческия регион Поможе (на полски: Pomorze).

2. Природа

Западнопоморският регион се простира в пределите на две големи физикогеографски зони. Това са Южнобалтийския морски бряг и езерните южнобалтийски райони. Климатът се характеризира с голямо разнообразие и изменчивост. Северната и западната част имат характерните особености на морския климат. С отдалечаването от морето в посока изток климатът постепенно придобива континентален характер.

Западнопоморското воеводство се отличава с голям процент залесена площ, множество водни басейни, както и с изключително богато природно разнообразие. На територията на региона се намират два национални парка: Волински и Дравенски, седем природни парка, няколко природни резервата, както и много защитени природни зони.

В западнопоморското воеводство се намира най-големият остров от полското крайбрежие – остров Волин. Заема територия от 265 кв. км. и е заобиколен от множество по-малки острови, които заедно създават „Страната на 44-те острова” (на полски: „Kraina 44 wysp”). Островът впечатлява със своето природно разнообразие, множеството пешеходни пътеки и атрактивни курорти, както и с наличието на исторически паметници.

Волински национален парк

Волинският национален парк се намира в западната част на остров Волин. Паркът е създаден през 1960 г. Тогава е заемал площ от 4691 хектара. През 1996 г. към територията му се включват морските води и води от

Щечинския залив, като по този начин се превръща в първия морски парк в Полша.

Негов символ е морският орел.

Сега паркът обхваща територия с площ 10937 хектара, от която горите са 4649 хектара. Характерен елемент са простиращите се на 15 км. крайбрежни скали, които достигат височина до 95 м., както и моренови възвишения, които заемат около 75 % от територията на парка.

Логото на парка,

изт.: Wikimedia

Бурната история на остров Волин е предпоставка за културното му многообразие, което е силно свързано с морето (в областта на рибарството и търговията). В района на парка (и в непосредствена близост до границите му) има останки от крепости и места, свързани с исторически събития. Тези обекти, освен че са предмет на научни изследвания, се радват и на голям интерес от страна на туристите.

Паркът притежава добра инфраструктура за развитието на туризма: резерват, в който могат да се наблюдават зубрите, места за наблюдение, както и мрежа от туристически пътеки (общо около 46 км).

Паркът издава собствено списание "Скали" („Klify”), в което публикува резултатите от научните си изследвания и материали свързани със защитата на парка.

Дравенски национален парк

Намира се в централната част на Западна Полша на границата на три воеводства – Западнопоморското, Лубуското и Великополското.

Паркът е създаден през 1990 г. на площ от 8691 хектара. Сега неговата територия възлиза на 11342 хектара, от които горите заемат 9507 хектара, а защитените територии – 368 хектара. Водните екосистеми, които са едни от най-ценните в парка, заемат 937 хектара. Атракцията на парка са реките Драва и Плочична, а една от главните причини за създаването му е била необходимостта да се защитят най-ценните части на тези реки, както и заобикалящите ги гори. Драва (40 км. в парка) по цялата си дължина създава ефектни проломи. С бързото си течение и форма на коритото наподобява планинска река. Това е един от най-красивите маршрути за каране на каяк в Полша.

Важен елемент от пейзажа на парка е редицата от езера, разположени в източната част.

Те се характеризират със значителна дълбочина и стръмни склонове. Друг важен елемент са тресавищата, които са местообитание на тръстика и много блатни растения.

Изглед от езерото Островец, изт.: Wikimedia

През парка преминават четири атрактивни туристически пешеходни маршрути, както и маршрути за каране на каяк. На територията му има места за къмпингуване, частни квартири, а също така и хотели.

3. Стопанство

Западнопоморското воеводство осигурява 4,5% от brutния вътрешен продукт на страната. Икономическият потенциал на страната се определя от промишлеността, и въпреки кризата, услугите свързани с морската икономика. Все по-динамично се развива търговията, туризмът и останалите пазарни услуги, като това включва местата за отдих, санаториумите и курортите. Туристическата инфраструктура на региона е една от най-развитите в Полша. Във връзка с богатите находища на кални и солени извори, тук функционират известните балнеологични центрове: Колобжег, Полчин-Здруй, Швиноуйшче, Камен Поморски и Домбки.

Най-развитите отрасли са: енергетиката, химическата промишленост, производството на машини и мебели, хранително-вкусовата промишленост. Основните отрасли на промишлеността са концентрирани в Щечинската агломерация. Най-големите действащи предприятия на територията на региона са: Химически завод Полице, Електроцентрала Долни Одер, Кроноспан. Поради благоприятната аграрна структура, условията за развитие на селското стопанство в региона са много добри. Състоянието на селското стопанство се подобрява, а размерът на стопанствата непрекъснато се увеличава. Добре развита е хранително-вкусовата промишленост. Присъстват почти всички негови отрасли: млекопреработка и производство на млечни продукти, производство на захар и захарни продукти, производство на бира, месопреработка. Като говорим за Западнопоморския регион няма как да не споменем за действащите търговски пристанища, които са четири на брой. Освен това предлага достъп до 11 местни балтийски пристанища и 13 рибарски.

В края на 2009 г. Регистърът на националната икономика (на полски – rejestr REGON) включва 215,1 хил. предприятия, което подрежда Западнопоморския регион на първо място в страната, ако става дума за количеството фирми на 10 хиляди жители. Най-голям процент от фирмите концентрират своята дейност в търговията и ремонтните услуги (26,8%). Значителен дял в общия брой на предприятията са фирми занимаващи се с недвижими имоти (18.1%), строителство (12%) и преработваща промишленост (8,6%). Относително ниските разходи за труд е един от основните фактори, които правят Западнопоморското воеводство привлекателно за чуждестранни инвеститори.

Основните инвестиционни области на региона са Шчечин, Кошалин, Голенув, Старгард Шчечински, Карлино, Грифино, Полице, Валч, Шчечинек, Барлинек, както и други места, които предлагат напълно разработени парцели на добро местоположение. Едни от най-големите чуждестранни инвеститори в региона са: Cargotec, Bridgestone Corporation, Kronospan Holdings, Swedwood Holding, Sonion Microtronic, Carlsberg Breweries, Royal Greenland, Norhaven, Rieter Automotive, Backer.

Основен потенциал за формирането на човешкия капитал представляват висшите учебни заведения, в които се обучават 71 768 студенти, т.е. 3,9 % от всички студенти в страната.

4. Образование

В региона има 18 държавни и частни висши учебни заведения. През 2013 г. в тях са се обучавали 57 815 студенти (48 031 души в държавните учебни заведения и 9 784 – в частните), което представлява 3,73% от студентите в Полша. На най-голяма популярност се радват техническите специалности – 36,04%, морските науки – 6,94%, заради географското положение на региона, медицина – 7,70%, заради репутацията и историята на университета.

Политиката за културно развитие на Полша вижда потенциал за модернизация на страната във висшето образование. Действията, които се предприемат от 2008 г. са насочени към реформиране на висшето образование и науката, което в бъдеще трябва да донесе осезаеми ползи за полската икономика. Трансформациите в обществото и нарастващата глобализация са свързани с масовия достъп до всякакъв вид информация. Това от своя страна изправя науката и образованието пред нови препятствия. Днес от висшите учебни заведения се очаква да не се ограничават до една тясна социална група, ползваща се от привилегиите да получи висше образование, а по-скоро да са по-предприемчиви във формулирането на своята мисия и да отговарят на нуждите на пазара. Висшето учебно заведение трябва да играе главна роля в осигуряването на висококвалифицирана работна ръка и в развитието на науката, което пък ще допринесе за икономическия растеж и просперитет в Европа.

Шчечински университет

Най-голямото висше учебно заведение на територията на Западнопоморското воеводство е Шчечинският университет.

Основан е на 1 октомври 1985 г. Откакто е създаден поддържа впечатляващ ръст на броя на обучаващите се в него. По последни данни близо 30 000 студенти следват в Шчечинския университет, от които по-малко от половината са задочни студенти.

Ректоратът на Шчечинския университет, изт.: Wikimedia

Университетът има право да предоставя докторски степени в 13 научни дисциплини: биология, икономика, география, история, педагогика, философия, право, управление, езикознание, литература, теология, физика и математика. Студентите се обучават в 84 специалности, като 26 от тях са акредитирани от Националната комисия по акредитация. В програмите за следдипломна квалификация има 56 специалности, а през новата академична година университетът предлага седем нови специалности, измежду които океанография и микробиология.

Шчечинският университет разполага с пет общежития като общият брой на леглата е 1800, повечето от стаите са едностайни и двустайни, адаптирани и към нуждите на хора с увреждания. Студентите могат да участват в над 100 кръжока. В университета функционира също така театър, културен център, камерен оркестър. Студентите издават и свои вестници, между които „Тека”, „Контекст”, „Въкладник”.

Образованието играе важна роля в осъществяването на националните икономически цели, както и в изграждането на интелектуалния ресурс на страната. Неговите две основни функции – образование и провеждане на научни изследвания – имат ключово значение за уменията на обществото да се адаптира към промените и да създава своето бъдеще.

5. История

Възникването на региона не минава без протести от страна на жителите на Кошалин, които не искали да се примирят със загубата на Кошалинското воеводство и предложили проект за Среднопоморски регион. Предприети са също така опити за определяне на граници близки до историческите и включването на Слупск към Западнопоморския регион. В крайна сметка не се стига до създаването на Среднопоморски регион, а Слупск е присъединен към Поморското воеводство.

В историята на региона участие вземат датчани, шведи, а дори и немци.

Викингите се заселват на остров Волин. Въпреки че два пъти Пястите завладяват Западно Поможе, влияние върху земите оказват първо датските крале, а после и немските. От XII до XVII век властва династията на Грифитите. През 30-те години на XVI век е въведена реформа и се секуларизират няколко манастира. В годините 1630-1720 Поможе е под шведско владичество, а след 1720 – под пруско (което трае до Втората световна война). През това време тук се заселват много прогонени от Франция хугеноти.

На територията на Западнопоморското воеводство са регистрирани почти три хиляди недвижими паметници на културата и над 1500 движими културни ценности. В региона се намират също така и исторически паметници, каквито са Катедралата в Камен Поморски и църквата Св. Дева Мария в Старгард. Към тях се присъединяват и крепостните стени, които също се намират в Старгард.

Като говорим за историческия характер на региона, не може да подминем Стария град. Това е паметник на културата, който датира още от Средновековието и е изграден от кметства, църкви и сгради, характерни за мешчанската култура.

Църквата Св. Дева Мария в Старгард, изт.: Wikimedia

В почти идеално състояние е запазен Старият град в Дарлове, Мишлибож и Морин. В почти целия регион са запазени крепостните стени. Наред с тях, изключително

впечатление правят също така запазените Порта Швецка (Brama Świecka) и Порта Валова (Brama Walowa).

Шчечин

Столицата на Западнопоморското воеводство се намира в северозападната част на Полша. Заема територия от 300,8 кв. км., от които 41,8% са зелените площи, а 23,8% - водните.

Най-големият воден резервоар е езерото Домбе – единственото в страната, където могат да плават плавателни съдове – заема територия от 65 кв. км. Средната надморска височина на Шчечин е 25 м., а най-високите точки са Буковец и Велецка Гура (147 и 131 м. надморска височина).

Голяма част от територията на града е със статут на защитена зона. Това се отнася за природните паркове и резервати, природни забележителности и 230 археологически обекта. Повечето туристически атракции се намират в центъра на града.

Шчечин е също така и важен образователен център. На неговата територия се намират седалищата на следните висши учебни заведения – Шчечински университет, Западнопоморски технологичен университет, Морската Академия, Поморски медицински университет, Академия на изкуството.

Историята на Шчечин

Първите следи от човешко присъствие на територията на днешния Шчечин идват от епохата на палеолита, около 10 хиляди години преди новата ера, а следи от трайно заселване – от епохата на неолита, около 4200 години преди новата ера.

През 1005 г. Шчечин се отделя от Полша и се връща към езичеството. През 1121 г. Болеслав Кривоусти завладява Шчечин и го присъединява към Полша, което бива потвърдено с папска була, определяща границите на поморското княжество.

В следствие на християнизираната мисия на епископ Ото Бамбергски, Поможе приема християнството, езическото светилище на бог Триглав е разрушено, на негово място възниква първата щечинска църква, а заедно с нея и седалището на свещеник Варчислав I, което поставя началото на династията на Грифитите.

През 1185 г. княз Богуслав I отдава почит на немския крал Фридрих Барбароса, а след това – в резултат на нашествие на датчаните – признава суверенитета на крал Кнут I. До 1227 г. княжество Поможе се намира под датско влияние. През 1243 г. княз Барним I дава на Щечин правото да бъде град.

През XIII и XIV в. настъпва динамичен развой на Щечин, който се присъединява към Ханзейския съюз и става важен център за търговия на зърно и херинга.

Под владичеството на княз Богуслав X от 1474 г. настъпва обединение на разбитото княжество Поможе и сближаването с Полша чрез брака на княза с Анна Ягелонка.

През 1637 г. умира бездетен последният от династията на Грифитите – княз Богуслав XIV. Тридесетгодишната война (1618-1648) много отслабва Щечин, който през 1630 г. бива завзет от войската на Густав Адолф. Под шведска окупация градът се превръща в укрепена военна база. Следващите войни между Швеция и Брандебург унищожават града.

През 1720 г., в резултат от загубата на Швеция в Северната война, Щечин е завладян от Прусия. През 1724 г. започва интензивното укрепление на града. През 1729 г. в Щечин на бял свят се появява София Фредерика Августа фон Анхалт-Цербст, позната като руската царица Екатерина II. През годините 1806-1813 Щечин е окупиран от наполеонската войска.

XIX век е век на силно развитие на щечинската икономика – особено на пристанищата и корабостроенето. В края на XIX и началото на XX век Щечин придобива нов урбанистичен вид. През 1902-1921 възникват монументалните Тараси Хакена, днес известни като Валове на Храбри. След Първата световна война настъпват трудни години за щечинската промишленост. Започва да се възстановява от кризата през 1933 г., когато на власт идват нацистите. През 1940 е създаден „Голям Щечин” („Wielki

Szczecin”), който обединява околните села и градчета. По време на Втората световна война икономиката на Щечин е подчинена на военните потреби на Третия Райх.

В годините 1943-1945 съюзническите бомбардировки унищожават голяма част от града, включително пристанището и корабостроителниците. През 1945 г. Щечин е превзет от Червената армия. След Потсдамската конференция градът минава отново в пределите на Полша. Въведена е полска администрация, успоредно функционират независими анклави заемани от съветската войска. Едва през 1955 г. полската власт приема от съветската последната част от пристанището. Военните разрушения и несигурната политическа ситуация затрудняват и забавят реконструкцията на града. През декември 1970 г. избухват работнически протести срещу комунистическата власт, които биват брутално потушени.

През август 1980 г. след вълната от стачки в Щечинската корабостроителница са подписани „Августовските споразумения” между стачните комитети и представители на управляващата партия ПНР (Полска Народна Република). Декември 1981 г. влиза в сила военно положение. През 1988 г. избухва стачка, която води до преговорите на Кръглата маса. През 1990 г. се провеждат първите демократични избори за общински съвет.

Макар че през годините образът на града се променя, той запазва своя неповторим характер, в който архитектурата ни препраща към стилове като барока, маниеризма и модернизма. Истинска красота можем да открием тук като се разхождаме сред прекрасните алеи, обградени със зеленина,

Филхармонията в Щечин, сн.: Дариуш Горайски/Община Щечин

наслаждавайки се на уникалните паметници на културата, преплетени със съвременната архитектура. Струва се да се видят Валовец на Храбри, Замъкът на поморските князе, Цветната алея, прекрасните сгради в стил Ар нуво и величествените готически църкви. Градското пространство е изпълнено и от множество фонтани. Впечатление прави също така новата сграда на Филхармонията, която вечер се

превръща в прекрасно осветен леден замък. Сградата, която притежава множество повтарящи се геометрични фигури, е проектирана за композиране на музика. Така както от прости звуци може да се създаде чудесна творба, така и чрез използването на геометрични фигури бива създадена една интересна цялост, която се вписва чудесно в пейзажа на града и се превръща в негов символ.

Валовете на Храбри (Waly Chrobrego)

Това е една от най-разпознаваемите визитки на града и едни от най-прекрасните тераси за наблюдение в Европа. От тук може да се наблюдава прекрасната гледка над Одер и пристанището.

Фонтанът в подножието на Валовете на Храбри, снимка: Община Шчечин

Те са дълги 500 метра и се намират на 19 метра над нивото на одерския бряг. От терасите до брега на Одер водят широки стълби, като от двете им страни са разположени ресторанти. Бидейки на това място си заслужава да се спрем за малко при фонтана, който се намира в подножието на терасите, където се извършат демонстрации с участието на светлина и звук. Мястото е магично, особено вечер.

Музей на технологиите и транспорта – средище на изкуството в Шчечин

От 2006 г. тук се намира един от най-големите технически музеи в Полша. Най-ценна е уникалната колекция от близо 100 антични превозни средства. Един от редките експонати е малката кола Смик (Smyk), чиято серийна продукция е трябвало да стартира в Шчечинската фабрика за мотоциклети (по-късно Polmo). В музея има още трамваи, автобуси, леки автомобили, мотоциклети, велосипеди, необичайни превозни средства, електронно оборудване, както и много други интересни експонати.

Подземни туристически маршрути

Най-голямото скривалище в Полша по времето на Втората световна война се намира под жп гарата в Шчечин, на дълбочина от около пет метра. Изграден е от стоманобетон и може да подслони до пет хиляди души. След връщането му на поляците скоро се превръща в противоядрено скривалище. До началото на 90-те години в него се провеждат обучения по гражданска защита. Посетителите могат да избират между два тематични маршрута: "Втората световна война" и "Студената война".

Замъкът на поморските князе

Пътуващите към центъра на Шчечин през мостовете над Одер, могат да видят извисяващата се червена готическа катедрала и светлосивия силует на ренесансовия замък, който е бил седалище на кралете от поморската династия Грифити.

Замъкът на поморските князе, снимка: Община Шчечин

Замъкът на поморските князе подготвя и организира концерти, театрални постановки, изложби, научни срещи, включително срещи, които имат за цел да популяризират историята на Западнопоморския регион.

Ясне Блоня

Площад Ясне Блоня носи името на Йоан Павел II. Намира се до сградата на кметството. Мястото е идеално за почивка – тук можем да се разхождаме, да караме колело или просто да седнем удобно на пейката.

Паркът е създаден 1925-27 г., като бил проектиран с редица чинари наредени от двете страни на тревната площ и цветни композиции по средата. Това е най-голямото средище на този вид дървета в Полша. Тук се намира паметникът „Pomnik Czynu Polaków”, който изобразява три орела,

Площад Ясне Блоня, снимка: Община Шчечин

подготвящи се за полет. Това е символ на трите поколения поляци, които са били ангажирани с реконструкцията на Шчечин. Паметникът е поставен тук през 1979 г. Когато Йоан Павел II посетил града, отслужил литургия на площада Ясне Блоня пред стотици хиляди вярващи. През 1995 г. в парка бил поставен и паметник на Йоан Павел II.

Кошалин

Кошалин е вторият по големина икономически център в Западнопоморското воеводство. В града преобладава електромашинната промишленост (строителни кранове, автомобилни стъкла, вакуумни устройства), хранителната промишленост (сладкарски заводи, месни, завод за преработка на риба „Espersen”, заводи за зърнени култури, пивоварна „Koszalin”), дървесната промишленост (Фабрика за дограма и дървен материал „Drewexim”, фабрика за мебели).

Градският площад в Кошалин, източник: Wikimedia

Разположението на Кошалин в крайбрежната зона и в непосредствена близост до езерото Ямна благоприятства развитието на туризма.

Градът е един от големите културни центрове в региона. В него се намират театри, кина, филхармония, амфитеатър и музеи. Най-известните от тях са Балтийски драматичен театър, който носи името на Юлиуш Словацки и Кошалинската филхармония „Станислав Монюшко”. Културното наследство на Кошалин се изразява преди всичко в архитектурни паметници. Старият град присъства в Списъка на паметници на културата. Културните паметници на Кошалин са вписани също така и в European Route of Brick Gothic. Към едни от най-интересните паметници принадлежат: фрагменти от укрепителните стени от 1320 г., Катедрала Непорочно зачатие на Св. Дева Мария – готическа църква от 1333 г., Домек Ката от XV в., църквата Св. Йосиф Обручник – неоготическо здание от 1869 г. В Кошалин се намира най-големият в

Полша амфитеатър с постоянен покрив над ложите, който може да помести 5,5 хиляди зрители.

В Кошалин функционират няколко висши учебни заведения, в които се обучават около 11 000 студенти.

6. Култура

В региона има 3643 недвижими обекти вписани в Списъка на културните паметници. Една от целите на културната политика на Западнопоморския регион е постоянното интелектуално развитие. Това може да бъде постигнато чрез реализацията на няколко точки: популяризиране на културата и подкрепата на активното участие в културни мероприятия; културното наследство да се приема като основа на регионалната идентичност; опазване на културните ценности.

В Западнопоморския регион се провеждат много интересни събития, повечето от които имат дългогодишна традиция. Сред най-важните можем да споменем: Фестивал на славяните и викингите във Волин; Фестивал на органовата музика в Камен Поморски, Швиноуйшче, Кошалин и Шчечин; Национален балетен конкурс в Шчечин; Кошалински фестивал на филмовите дебюти.

Културният живот в региона се развива непрекъснато. Преди няколко години по инициатива на Западнопоморския регион и общините на Шчечин и Кошалин се създава Западноморската филмова фондация „Поможе филм” („Pomerania film”), чиято цел е да образова обществото в сферата на филмовото изкуство, да развива филмовата дейност в региона, както и да подкрепя финансово и организационно филмовата продукция. Важна роля при оформянето на артистични натури има Художествената академия, първият държавен университет в Полша, който обучава в различни сфери на изкуството. Нейната цел е да насърчава таланта и да защитава творческата свобода.

Морското наследство на Западнопоморското воеводство

Традиционно регионът на Западно Поможе е много силно свързан със стила на живот и икономическата дейност основани на съседството на морето и използването на

неговите ресурси. От десетилетия хората на морето създават елита на региона и градят неговата идентичност. Морската икономика, въпреки структурните промени, остава важен елемент за икономическия потенциал на региона, а за неговите жители ключово значение има функционирането на предприятия, които подкрепят традициите в корабостроенето и риболова. В Щечин функционира реномираната Морска академия, освен това се насърчава извънучилищната форма на образование, свързана с морската наука. Морското наследство присъства силно и в наименованията на местности, улици, местни празници и обичаи. Намира израз също така и в богатата култура на мореплаването (с региона и с творчеството на морска тематика са неразривно свързани произведенията на автори като Ян Папуга, Хенрик Монка, Еугениуш Дашковски, Юзеф Гавлович, Йежи Яшински, Войчех Яшински, Кристина Похл), експонатите на музейни сбирки в Щечин, Швиноуйшче, Колобжег и Дарлув, събития и художествени дейности посветени на морското наследство (например Фестивал на морската песен „Вятрак” в Швиноуйшче), а също така и спортните дейности. В голяма степен кулинарното наследство на Западнопоморския регион също се възползва от морските ресурси, това включва разнообразни варианти на ястия с риба както и характерния щечински паприкаш. От 2010 г. той официално присъства в списъка с традиционни ястия. Приготвя се от риба, ориз, лук, домати пюре, растително олио, различни подправки и сол.

Материалът е подготвен от Мария Карамитева с любезното съдействие на Полската туристическа организация (Polska Organizacja Turystyczna) и община Щечин, които предоставиха информация и снимки на забележителностите в Западнопоморския регион.